

ԳՐՔԵՐ

Սեկհարբումայ Գրական գործունեություն
 եւ նշանակող գործիչներ Վեհեհկոյ Միսիրահան
 Միաբանութեան. — Իրեց շ. Բարսեղ Սարգսի-
 սեան. — Ընդարձակ եւ մեծապէս շահեկան աշ-
 խատութիւն մըն է այս գիրքը, որու մէջ շ. Բ.
 Սարգսեան, հմուտ Միսիրահանը, մանրա-
 մասնորէն կը պատկերացնէ, կը լուսաբանէ ու
 կը մեկնէ Վեհեհկոյ մեծ ծան գրական գործու-
 նէութիւնը՝ իր բոլոր փուլերով ու բոլոր ձեւե-
 րով՝ Միսիրահան մինչեւ ներկայ ժամը. Գործը
 լաւ ծրագրուած է եւ խնամքով ու մեծ աշխա-
 տանքով շարադրուած։ Հաճոյքով պիտի կար-
 դացուի ամէն անոնցմէ որ կը սիրեն Միսիրա-
 ւեան Տունը։ Կան հոն քանի մը վիճելի կէտեր,
 որոնց մասին պիտի գրեմ ի մօտոյ։

Համըղից (սալիւր), քաղաքացի պարսկերե-
 ցից Մեսրոպ վ. Մախոսեանց. — Գալլիքո. —
 Գիւն 25 կող. — Մեսրոպ վ. Մաքսուտեանց,
 որուն գոյարիկ թարգմանութիւնները ծանօթ
 են Անանիոս ընթերցողներուն, զբոյրիկ մը մէջ
 ամփոփած է Հաֆլըի այն տաղերը որոնց թարգ-
 մանութիւնները երեցան այս էջերուն մէջ,
 ինչպէս նաեւ թարգմանութիւնը նոյն բանաս-
 տեղին շատ մը ուրիշ տաղերու։ Այդ հատ-
 րիկը պարսիկ գրականութիւնը մեզի ծանօթա-
 ցնող սակաւաթիւ գործերէն մին է. կը մաղ-
 քենք որ գտնէ ներկական յաշտութիւնը որուն
 արժանի է, որպէս զի թարգմանիչը շարունակէ՝
 ինչպէս մտադիր կը Թուի՝ այդ մեծապէս օգ-
 տակար գործը, որուն կարեւորութիւնը այն-
 քան անգամներ քաջատրուած է Անանիոս մէջ։

Contes arméniens, traduits de l'arménien
 moderne, par Frédéric Macler. — Paris, Er-
 nest Leroux, 28, Rue Bonaparte, Գին 5 ֆր.
 — Յրէտէրիք Մաքլէրի այս նոր հատորը կը
 պարունակէ ֆրանսերէն թարգմանութիւնը Սըր-
 ուանձտեանցի « Համով-Հոտով » ինչ հայկական
 հէքեաթներուն. հատորին սկիզբը կը գտնուի
 հակիրճ նախաբան մը հայ հէքեաթներու եւ
 Սրուանձտեանցի մասին. թարգմանութիւնը
 շատ յալոյ է եւ վայելուչ։

Ա. 2.

Յ. Գ. — Տեղի պակասը զիս կը ստիպէ յե-
 տաձգել Գուշակի առթիւ Արփիարեանի թե-
 թեւաօլիկութեանց մասին գրելիքս։

Revue Critique d'Histoire et de Litté-
 ratureի նոյնմբեր 18ի թիւին մէջ, Պ. Շ. Տիւ,
 ծանօթ գիտունը որ քիւզանդազիտութեան ամե-
 նէն մեծ հեղինակութիւններէն մին է, վերո-
 յիշեալ յօդուածն հրատարակած է Պ. Յրէտէրիք
 Մաքլէրի Սէրէոսի ֆրանսերէն թարգմանու-
 թեան մասին։

Է. դարուն կէսին մօտ, Սեքէոս հայազգի
 եպիսկոպոսը, շաբաղբեց՝ Պատմութիւն ի շե-
 րակըն տրոդոսով՝ քրոնիկ մը, ուր, հակիրճ
 նախաբանէ մը յետոյ, պատմած է Ջ. Դարուն
 եւ 661 տարիին միջեւ անցած դէպքերը, թէպէտ
 եւ հեղինակն այս գործին մէջ էական տեղ մը
 տուած ըլլայ Հայաստանին, հոն կը գտնուին
 թանկագին տեղեկութիւններ վերջին Սասան-
 եաններու շրջանին եւ անոնց ժամանակակից
 եղող Մաւրիկիոս, Փոկաս, Հերակլիոս եւ
 Կոստանդին Բ. քիւզանդական կայսրերուն թա-
 զաւորութեան վրայ. առիթը զատ, Սեքէոս
 ժամանակակից վկայի մը ամբողջ հեղինակու-
 թեամբը երեւան հանած է արաբական արաւ-
 լանքին սկզբնաւորութիւնը եւ մասնաւորապէս
 այն եղանակը որով մահմետականները Հայաս-
 տանի տիրացան։ Ներկայն ատեն իբր կորուս-
 նկատուելէ յետոյ, Սեքէոսի քրոնիկը գտնուեցաւ
 1848ին էյմիլմանյա ձեռագրի մը մէջ եւ այդ
 պահուն իսկ Պրոսէ անոր վրայ ուշադրու-
 թիւն հրաւիրեց, Հայերէն բնագիրը 1851ին
 հրատարակուեցաւ Պոսոյ մէջ, 1862ին Փէ-
 թերսպուրիի մէջ երկրորդ անգամ զայն հրա-
 տարակեց Պատկանեան, որ անոր ընկերացուց
 ուսներէն թարգմանութիւն մը, 1879ին նոյն
 գիտունը զայն դարձեալ հրատարակեց. բայց
 ցարգ այդ գործէն կարելի եղած օգուտը չէր
 քաղուած։ Տիւրքիէ քանի մը կտոր միայն
 թարգմանած էր ֆրանսերէնի, քանի մը կտոր
 ալ Հիւպման գերմաներէնի։ Շատ մեծ ծառա-
 յութիւն մըն է ուրեմն որ Պ. Մաքլէր մատու-
 ցած է Է. դարու պատմութեան՝ վերջապէս մեզի
 տալով Սեքէոսի գործին ամբողջական թարգ-
 մանութիւն մը։

Ձեռնհասութիւն չունիմ այս թարգմանութեան արժէքը գնահատելու համար, բայց ամէն պատճառ ունիմ զայն ճշգրիտ ու հաւատարիմ կարծելու, Միայն՝ կը ցաւիմ որ շատ օգտակար նոթերուն եւ յատուկ անուանաց ցուցակին մէջ զոր կցած է իր թարգմանութեան, Պ. Մաքլեր աւելի լայն բաժին մը տուած չըլլայ պատճառութեան : Այլեւսի մէջ շատ նոր տեղեկութիւններ կայ քաղելու՝ Բիւզանդիոնի յարաբերութեանց վրայ Պարսկաստանի, Հայաստանի եւ Արարացւոց հետ. ինծի կը թուի թէ Պ. Մաքլեր բաւականաչափ ի լոյս չէ դրած այն բոլոր գրեթէ անծանօթ մանրամասնութիւնները զոր Այլեւս երեւան կը հանէ : Ասկից դատ, հաւատարիմ այն շատ ուշադիր ինքամիջին զոր դրած է Պ. Մաքլեր Այլեւսի մէջ առատօրէն զոտուող երկրաչափական անունները նոյնացնելու, դեռ շատեր չբացատրուած կը մնան : . . .

Ձեռ ուզեք թարգմտուել այս մանրամասնութեան դիտողութիւնները, կը նախընտրեմ վերջին՝ յոգուածն վերնացնելով՝ թէ Այլեւսը թարգմանելով Պ. Մաքլեր մեծ ծառայութիւն մը մատուցած է մեզի. Բիւզանդիոնի պատճառութեան համար՝ է. դարուն առաջին կէսին, այս քրոնիկը արդարեւ առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող աղբիւր մըն է, ուր քաղաքական պատմագիրը՝ Թանկազին տեղեկութիւններ ունի քաղելու :

Շ. ՏԻԼ

Պ. Լ. Բիւրֆենան. — Անժէի նկարչական վերջին Սալոնին զոր կազմակերպած էր Գեղարուեստից եւ դրականութեան միջնադպրոցի Միութիւնը, որուն նախադաս են Փոլ Ատան, Օկրեսթ Ռոտէն եւ Վենսան օ'Էնտրի, մասնակցած է նաեւ հայ երիտասարդ նկարիչ մը, Պ. Լ. Բիւրքեան. Les Tendances Nouvelles գեղարուեստական ամսագիրը (որ օրկանն է Գեղարուեստից եւ դրականութեան միջնադպրոցի Միութեան) այդ Սալոնին նուիրուած յոգուածի մը մէջ համակրութեամբ յիշատակած է նաեւ Պ. Բիւրքեանի գործը, « Գինով կինը » ։ Պ. Բիւրքեան քանի մը տարի ի վեր արդէն կը մասնակցի Փարիզի տարեկան մեծ Սալոններուն, ինչպէս եւ մասնաւոր ցուցադրութեանց,

եւ քննադատները յաճախ համակրութեամբ նկատած են իր գործերը. Թան լրագրի 30 Ապրիլ 1904ի թիւին մէջ, Թիէպո-Սիսոն կը գրէր. « Տան կեանքի ուսումնասիրութեանց մէջ, որքա՞ն է յիշել Պ. Բիւրքեանի փորձի բայց շատ սիրուն մէկ նկարը : Այդ կինը, որ ճաշի ժամուն հիւսելով է դրա՞ծը, սեղանին առջեւ ուր հացի կտոր մը եւ հասարակ զինիք գաւաթ մը իրեն հրաւէր կը կարգաւ, ամենասեղմ դիտողութիւն եւ ամենալայն գործադրութիւն կը յայտնէ հակառակ իր փորձի ծաւալին : » Գուրիէ Տիւ Սուար (10 մայիս 1905) կը գրէր. « . . . Անգործ կին, Պ. Բիւրքեանի, արտայայտիչ նկար մը, լայն վրձնում : » Լե Բաիլե, Մար, (մայիս 1905) կը գրէր. « Պ. Բիւրքեան, շատ իրապաշտ եւ սրտաշարժ տեսարանի մը մէջ, մեղի ցոյց կուտայ անգործ բանուորուհի մը, որ իր մօրը դեմացը կուլայ : »

« Գուրիէ Էօրոփէն » ի Գեթմանիոյ մասին բացած քննութեան, Անանիսի սնօրէնը զրկեց հետեւեալ երկտողը .

« Պաշտօնական Գեթմանին, զօրեղանայէն ի վեր, ամէն բան բրաւ ինքզինքն ամենուն ատելի դարձնելու համար : Անկա կարող էր, պարտաւոր էր, իր զօրութիւնը գործածել աշխարհի մէջ մեծ ու ազնիւ զին մը կատարելու. նախընտրեց — շատ սխալ հասկցուած զրապաշտութեամբ մը — ամենայնօրէն դերը կատարել : Զարականութեան ու համարապահութեան հետ ձեռք ձեռքի, ան կազմեց զլիաւոր խոշորոտը՝ դէպ ի ազատութեան յառաջխաղացութեան տիեզերական շարժումին դէմ : »

« Վիշնիվ Բ. կայսրը, իր ձեռներէց ու վիպական խառնուածքով, կարող էր գերազույն ասպետ դառնալ նոր խաչակրութեան մը, յառաջդիմութեան ու լոյսի խաչակրութիւնը խառաքապատութեան եւ բռնապետութեան դէմ. նախամեծար համարեց պատմութեան մէջ « Մեծ մարդապալան » ին եւրոպական մեծ-կայսրեզոսի լրջճուկ կերպարանքովը երեւնալ : »

Le Gérant : FRÉDÉRIC MACLER

Imp. D. DOGHRAMADJIAN
18, Rue des Gobelins, Paris.